

HELYI TANTERV

- Technológiai alapismeretek -

13. évfolyam

Bevezetés

A tantárgy tanításának célja

Alapozza meg, segítse elő a későbbi tanulmányok speciális ismereteinek elsajátítását, segítse a tanulók rendszerszemléletének mielőbbi kialakulását, a hagyományos, a műszaki gyakorlatban használt anyagok és technológiák megismerését, az új iránti érdeklődés felkeltését.

A rendszerszemléletű gondolkodásmód kialakításával a tanulók értsék meg az anyag kiválasztása, megmunkálása, igénybevétele, hőkezelése, üzemeltetése, karbantartása, és a felújítási mód megválasztása közti összefüggéseket.

Járuljon hozzá a szakmában elfogadott és alkalmazott műszaki fogalmak helyes és szakszerű értelmezéséhez, tudatos alkalmazásához.

A hagyományos és az aktuális javítási, karbantartási és megmunkálási eljárások alapos elsajátításával képesek legyenek a tanulók a későbbi, korszerűbb technológiai módszerek befogadására, alkalmazására.

Az elmélet és a gyakorlat koncentrációjának tantárgyi megteremtésével segítse kialakítani a tanulóknak azt a készséget, hogy az ismereteket a gyakorlati munkában optimálisan hasznosítani tudja.

Az ismeretek elsajátításán keresztül alakuljon ki egy olyan motivációs bázis, amely elengedhetetlenül szükséges a szakmai igényességhez, a lelkiismeretes munkavégzéshez.

A tanulók logikai készségének fejlesztésével alapozzon meg olyan, elsősorban munkahelyeken konvertálható szakmai tudást, amelynek birtokában képesek lesznek a technikai, technológiai fejlődés várható kihívásainak megfelelni.

Alakítson ki a tanulóknak kellő szakmai hivatástudatot, olyan kritikai szemléletet, mely a közlekedésbiztonsághoz és a biztonságos közlekedés feltételeinek megteremtéséhez alapvetően szükséges.

Kapcsolódó közismereti, szakmai tartalmak

A tantárgy alapozó jellegénél fogva a közismereti tantárgyakra, azok közül is elsősorban a matematikára, a fizikára és a kémiára épül.

A Matematika tantárgyból:

az algebrai műveletek

a geometriai alafogalmak és alapszerkesztések

az elsőfokú egyenletek

A Fizika tantárgyból:

a mozgások
és a dinamika alapjai témakörök épít.

A Kémia tantárgyból:

atomok szerkezete
fémek és vegyületeik
nemfémes elemek és vegyületeik
műanyagok

Témakörök

108 óra

Alapfogalmak

12 óra

Alapfogalmak

gépészetben gyakorta használatos anyagok alapvető fizikai, kémiai, mechanikai, technológiai tulajdonságai
nyersanyag, alapanyag, előgyártmány, segédanyag

Fémteni alapfogalmak

fémek kristályrendszerei
színfémek kristályosodásának főbb jellemzői
kristályosodási sebesség- és képesség
polikrisztallin dermedés,
rácshibák, diszlokáció
a vas allotróp átalakulása lehülési és hevítési görbéjével
ötvözet fogalma, az ötvözés módja, az ötvözetet alkotó fémek kapcsolata
a kétalkotós ötvözet típusok lehülési folyamata
kétalkotós egyensúlyi diagram fogalma, lényege
a lehülési görbe felvételének módszere
kétalkotós egyensúlyi diagram szerkesztését lehülési görbékből
kétalkotós egyensúlyi diagramok olvasási szabályai
két fém egyensúlyi diagramjai, ha a képződő szövetelem:
szilárd oldat,
eutektikum
szilárd oldat és eutektikum
az acél gyors hűtésekor bekövetkező változások, C-görbék

nyersvasak és jellemző összetételük

acélok csoportosítása, jelölése összetétel, tulajdonság és felhasználás szerint

acélok szerkezeti elemek céljára

képlékeny alakításra alkalmas acélok

automata acélok

betonacélok

sínacélok

rugóacélok

golyóscsapágy acélok

szelepacélok

bevonatolt acélok

acélok szerkezetépítés céljára

melegen hengerelt acélok

finomszemcsés szerkezeti acélok

hőkezelési célú acélok

felületedzhető acélok

nemesíthető acélok

betétben edzhető acélok

nitridálható acélok

különleges tulajdonságú acélok

melegszilárd acélok

hidegszívós acélok

korrózióálló acélok

hőálló acélok

szerszámacélok

hidegalakító szerszámacélok

melegalakító szerszámacélok

műanyag megmunkáló szerszámacélok

gyors acélok

acélöntvények

ötvözetlen acélöntvények

ötvözött acélöntvények

öntöttvasak

lemezgrafitos öntöttvasak

gömbgrafitos öntöttvasak

ötvözött öntöttvasak

tempervasak

alumínium tulajdonságai, a szennyező- és ötvöző anyagok hatása, az alumíniumötvözetek csoportosításának alapja, felhasználási területük

réz tulajdonságai, előállítás, ötvözetek, felhasználási területei

ón és az ólom tulajdonságai, ötvözetek, jellemző felhasználási területei

Nemfémes szerkezeti anyagok

12 óra

műanyag fogalma
műanyagok előnyös és hátrányos tulajdonságai
műanyagok fő csoportjai és legjellemzőbb tulajdonságai
    termoplasztok
    duroplasztok
    elasztomerek
    egyéb nemfémes anyagok
    kerámiák
    kompozit anyagok
    üveg
    fa
    papír
    textilanyagok
    bőr
    kenőanyagok

Öntészet, melegalakítások, hőkezelések

18 óra

Öntészet
    az öntés célja, jelentősége
    az öntészet munkafolyamatai
        formakészítés
        olvasztás, öntés
        öntvénytisztítás, kikészítés
homokformázás
precíziós öntés
állandó formába öntések
    gravitációs öntés,
    nyomásos öntés,
    a centrifugál öntés
Képlékenymelegalakítások
    csoportosításuk
        kovácsolás
        sajtolás
        hengerlés
    egyéb melegalakító eljárások
    szabadon alakító kovácsolás szerszámai, műveletei
    süllyesztékes kovácsolás
    hengerlés berendezése, anyagai, technológiája
    sajtolás berendezései, anyagai, technológiája
Hőkezelések
    hőkezelések csoportosítása, műveletei
    hőkezelő berendezések

acél hőkezelése

- keményítő hőkezelések
- egyneműsítő izzítások
- szívósságfokozó hőkezelések
- kérgesítő eljárások
- nitridálás
- ötvöző hőkezelések

öntöttvas hőkezelése

- szürkeöntvények hőkezelése
- fehéröntvények hőkezelése

ötvöző anyagok befolyása az anyag hőkezelhetőségi tulajdonságaira

dekarbonizációs jelenség hatásai

alumínium és ötvözeteinek hőkezelése

Kötések

12 óra

Hegesztés

hegeszthetőség fogalma

hegesztő eljárások csoportosítása

- bevont elektródás ívhegesztés
- fogyó elektródás, semleges védőgázos ívhegesztés
- fogyó elektródás, aktív védőgázos ívhegesztés
- volframelektródás, semleges védőgázos ívhegesztés

lánghegesztés és lángvágás technológiája

egyéb ömlesztő hegesztő eljárások

- fedettívű hegesztés
- plazmahegesztés
- elektronsugaras hegesztés
- lézersugaras hegesztés
- aluminotermikus hegesztés

ellenállás hegesztések

- ponthegesztés
- vonalhegesztés
- dudorhegesztés
- tompahesztés
- fólia- és iker fóliahegesztés
- sajtoló hegesztési eljárások
- acél- és vasöntvények hegesztése
- alumínium- és ötvözetei hegesztése
- réz- és ötvözetei hegesztése
- műanyaghegesztő eljárások
- a hegesztés előkészítő- és utólagos munkálatai
- hegesztési hibák

Forrasztás

forrasztás meghatározása, technológiája
forrasztóanyag fogalma, megválasztásának szempontjai
forrasztási technológiák csoportosítása a forrasztás hőmérséklete szerint
folyasztószer feladata, jellemző tulajdonságai
forrasztópákával végzett forrasztó eljárások
lángforrasztási eljárások

Fémragasztás

a fémragasztás célja, alkalmazási területei
ragasztóanyagok
a ragasztás technológiája
különbféle anyagok ragasztása

Forgács nélküli hidegalakítások

8 óra

forgács nélküli hidegalakítások jelentősége és gazdaságossága
hidegalakító műveletek
vágás
darabolás
kivágás, lyukasztás
hajlítás
mélyhúzás
térfogatalakítások
hidegzömítés
hidegfolyatás

Forgácsolás

8 óra

Térfogat csökkentéses javítások, forgácsolás
forgácsolás elmélete
forgácsképződés
forgácsoló szerszámok élgeometriája
forgácsolási erő
forgácsolás közbeni hőképződés
szerszámkopás és élettartam
forgácsolási technológiák
esztergálás
fúrás, furatbővítés
gyalulás, vésés
üregelés, alakhúzás
marás
fűrészelés
abrazív megmunkálások
menetmegmunkálások
fogazások

különleges anyagleválasztási technológiák
szikraforgácsolás
elektrokémiai megmunkálások
ultrahangos forgácsolás
plazmasugaras megmunkálások
lézeres megmunkálások

Felújítási technológiák

6 óra

Térfogatnöveléses alkatrész felújítási technológiák
felrakó hegesztési eljárások
fémszórás
    fémszórás lánggal
    nagyfrekvenciás fémszórás
    fémszórás gyakorlati alkalmazási területei
galvanizálások
    nikkelezés
    krómozás
    kadmiumozás
    foszfátózás
műanyagozás
    bevonások technológiái
    lángszórásos műanyagozás
    lebegtetett poros műanyagozás
    gázégő nélküli porszórás
    bemártásos eljárás
fémkittelés
    három alkotós gyantás fémkittelés
    fémkittelés műgyanta kittekkel
    poliészter bázisú fémgyanta kittelés

Anyag és hibakereső vizsgálatok

8 óra

Anyagvizsgálatok
anyagvizsgálati módszerek felosztása
szakítóvizsgálatokelve
    próbatest alakja, mérete
    szakítógépi szerkezeti felépítése
    szakítóvizsgálattal meghatározható anyagi jellemzők
    szakítóvizsgálat magas hőmérsékleten
    szakítóvizsgálat hűtött állapotban
keménységmérések
    Brinell-keménységmérés
    Vickers-féle keménységmérés
    Rockwell-féle keménységmérés

Dinamikus keménységmérési módszerek
törésmechanikai vizsgálatok
    ütve hajlító vizsgálatok
fárasztó vizsgálatok
    fárasztóvizsgálat forgó- hajtogatással
    fárasztóvizsgálat húzás – nyomással
    fárasztóvizsgálat hajlítással
    fárasztóvizsgálat csavarással
nyíró vizsgálat
nyomó vizsgálat
hideg alakíthatósági vizsgálatok
    hajlító próbák
    mélyhúzhatósági próbák
    hajtogató próbák
    csavaró vizsgálat
    csövek vizsgálatai
melegalakíthatósági vizsgálatok
    duzzasztási próba
    hajlító próba
    önthetőségi próba
    véglap edzhetőségi próba
    hegeszthetőségi próba
Hibakeresővizsgálatok
    szemrevételezéses vizsgálatok
    penetrációs vizsgálatok
    mágneses repedésvizsgálatok
    örvényáramos vizsgálatok
    ultrahangos vizsgálatok
    radiológiai vizsgálatok
    izotópos vizsgálatok
        füstgázelemző vizsgálatok
        füstgáz elemzési módszerek
        Qrsat- módszer
        infravörös abszorpciós módszer
        elektrokémiai elven működő módszerek

Szereléstechnika

12 óra

szerelési alapfogalmak
    gépipari szerelés
    szerelési méretláncok
    a teljes cserélhetőség módszere,
    a részleges cserélhetőség módszere,
    a kiválasztás vagy válogatás módszere,

az utólagos illesztés módszere,
a beszabályozás vagy mozgó kiegyenlítés módszere
szerelési rendszerek

a munkadarabok mozgási módja,
a szerelés térbeli elrendezése,
a szakosítás mértéke,
a szerelés ütemessége,
a szerelés szervezése,
szerelés és alkatrészgyártás összefüggése
a szerelés dokumentációja

Alkatrészek tisztítása

a tisztítás fontossága, alkalmazása
alkatrészekre tapadó szennyeződések osztályozása
vegyi összetételük (szerves, szervetlen, zsíros, lúgos, semleges)
halmazállapotuk (szilárd, cseppfolyós)
eredetük (az érintkező munkaközeg lerakódásai, korrózió,
felületre való tapadásuk mértéke alapján (por, hámló festékréteg) is

A tisztítás fizikai és kémiai alapjai

A tisztítás leggyakoribb módszerei

fizikai tisztítás módszerei:

lángsugaras tisztítás

oldószeres mosás

gőzsugár-tisztítás

kémiai tisztítási módszerek:

festék lemaratás

pácolás

lúgos tisztítások

savas tisztítások

mechanikai tisztítási módszerek:

tisztítás kézi, vagy gépi kefével, csiszolás

szemcseszórás

folyadéksugaras tisztítás

alkatrész tisztító berendezések